

“Çin-Kırgızistan-Özbekistan” Demiryolu Projesinin Sahibi Çin’dir!

Cogorku Keneş (Kırgız Parlamentosu), Çin-Kırgızistan-Özbekistan demiryolu hattının inşasına ilişkin üç ülke hükümetleri arasında imzalanan anlaşmayı, 19 Haziran’daki toplantıda derhal üç okumada kabul etti. Ulaştırma ve Haberleşme Bakan Yardımcısı İrisbek Bariyev’e göre demiryolu, Torugart’tan girecek, Makmal üzerinden Celalabad’a devam edecek ve daha sonra da Özbekistan’a gidecek.

Demiryolu projesinin maliyetinin yaklaşık 4 milyar 700 milyon Dolar olduğu tahmin ediliyor. Projenin uygulanması için üç ülke arasında proje yönetim şirketi kurulacak. Çin, projenin uygulanması için şirkete 2 milyar 332 milyon Dolar kredi verecek. Geriye kalan 1.187 milyar Dolar ise Pekin, Bişkek ve Taşkent tarafından ortaklaşa ödenecek, yani her biri 573 milyon Dolar ödeyecek. Böylece Çin’in şirketteki hissesi yüzde 51’e ulaşmış olacaktır. Geriye kalan yüzde 49’luk pay ise yüzde 24,5’erlik oranlarla Kırgızistan ve Özbekistan arasında paylaşılacak. Demiryolu hattı ancak parası ödendikten sonra Kırgız tarafına geçecektir. Başlangıç olarak süresi 31 yıl olarak belirlenmiştir. Demiryolu hattının inşasından Çin Demiryolu Uluslararası Şirketi, “Kırgız Demir Yolu” Devlet Şirketi ve Özbekistan Demir Yolu Anonim Şirketi sorumlu olacaklar.

Demiryolunun toplam uzunluğu 480 km olup bunun 311 km’si Kırgızistan topraklarından geçecektir. Ülkede 18 istasyon, 81 köprü ve 41 tünel inşa edilecektir. Makmal’de iki farklı genişlikte demiryolu hattı inşa edileceği gibi aynı şekilde buraya yeniden kargo yükleme istasyonu da inşa edilecektir. Demiryolları mal ve yolcu taşıma görevini de yerine getirebilir. İnşaatının ise bu yıl Ağustos ayında başlayacağı söyleniyor. Milletvekili Ormonov’a göre bu sözleşmenin ayrıntıları, yasa tasarısında belirtilmemiştir. Yatırım anlaşması hükümet düzeyinde ele alınacaktır.

Kayda değerdir ki Çin, Kırgızistan ve Özbekistan arasında 20 yıldır tartışılan demiryolu projesine ilişkin üçlü işbirliği 2022 yılında Semerkant’ta düzenlenen Şanghay İşbirliği Örgütü zirvesinde imzalanmıştı.

Demiryolları dünyadaki en önemli stratejik yön olarak kabul ediliyor ve mal taşımanın düşük maliyetli olması açısından da su taşımacılığından sonra ikinci sırada yer alıyor. Rusya’nın bölgedeki çıkarlarıyla çatışması nedeniyle şu ana kadar hayata geçirilemeyen demiryolu hattının inşasıyla birlikte Çin’in bölgedeki etkisinin artacağı şüphesiz bilinmektedir. Zira şu anda Ukrayna’da bataklığa saplanmış olan Rusya, Orta Asya’daki nüfuzunu Çin ile paylaşmak zorunda kalmıştır. Çin ise bu projeye sınırlı kalmayacak, aksine bölgedeki diğer ülkelerle de ticaret merkezleri kurmak yoluyla ekonomik genişlemesini artırmaya çalışacaktır.

Kırgızistan ve Çin arasındaki işbirliği son on yılda çok aktif bir şekilde gelişmiştir. Şu anda Kırgızistan’da 300’den fazla Çinli şirketin çalışmasının yanı sıra yaklaşık 200 tane de Kırgız-Çin ortak şirketi faaliyet gösteriyor. Ayrıca

Kırgızistan'daki maden işletmelerinin yüzde sekseni de Çinli şirketlere aittir. Çinli şirketler faaliyetleri hakkında herhangi bir rapor sunmadıklarından dolayı ne kadar kaynak çıkardıkları ya da ülke dışına ne kadar servet götürdükleri bilinmiyor. Cumhurbaşkanı Sadır Caparov geçen hafta ülkeden altın madenleri ve cevherlerinin ihracatına izin veren bir karar almış olup bu da sayısız maden kaynağının yurt dışına akışının önünü açacaktır.

Gördüğünüz gibi bir yandan Çin'e olan borçlarımız artarken diğer yandan Çin'e ait şirketlerin çoğu yer altı kaynaklarımızı yağmalıyor. Ayrıca Çin'den alınan kredilerin çoğu Çin'e geri dönüyor. Bunun örneğini ülkemizdeki iki büyük projede de görebiliriz. Kırgızistan, Çin Merkez Bankası'ndan Bişkek Termik Santrali'nin modernizasyonu için 386 milyon Dolar, Datka-Kemin hattının inşası için ise 389 milyon Dolar kredi almış, sonra da bu iki büyük projeyi Çinli TPIA şirketine devretmiştir. Yani biz Çin'den kredi aldık, sonra onu Çin'e geri verdik ancak borç da bizim omuzlarımızda kalmaya devam etti!

Dolayısıyla söz konusu demiryolu projesi Özbekistan ve Kırgızistan'ın ekonomik çıkarları için gerekli olsa da, Çin'in de ekonomik çıkarlarının yanı sıra stratejik ve siyasi çıkarları vardır. Daha açık bir ifadeyle Çin, bölgede daha fazla ekonomik genişleme yoluyla maden kaynaklarına ve hammaddelere ulaşmak ve ürünleri için yeni pazarlar açmak istiyor.

Kısacası Orta Asya ülkeleri, Rusya'nın ekonomik zayıflığı nedeniyle Çin ile işbirliklerini güçlendirmeye çalışıyor. Bu nedenle, Çin'in kölesi olmamız için Çin'in ekonomik, kültürel ve askeri işgaline karşı direnmemiz gerekiyor. Dolayısıyla İktidardaki yetkilileri halkın isteklerine boyun eğdirmek gerekiyor. Ayrıca Orta Asya'daki Müslümanların, öncelikle Çin işgalinden ve Rus egemenliğinden kurtulmak için birleşmeleri gerekiyor. Bu birleşmenin ise milliyetçilik ve vatancılık gibi geçici fikirlere değil, her alanın temeli olan İslam akidesine dayanması gerekiyor; çünkü bizi sömürgecilerin zulmünden koruyacak ve toplumumuzun refah içinde yaşamasını sağlayacak olan sadece İslam'a dayalı yönetim sistemidir.

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Mümtaz Maveraünnehrî